

různé

PhDr. Ing. František Nesvadba, CSc.

Protiútok Sovětské armády u Moskvy

45. výročí protiútoky Sovětské armády u Moskvy (5. prosince 1941 — 7. ledna 1942) je významné z mnoha důvodů. Sovětská armáda dosáhla v jeho průběhu prvního vítězství, které mělo dalekosáhlé mezinárodní důsledky. Mýtus o neporazitelnosti hitlerovské armády, která v předcházejících letech ovládla téměř celou Evropu, byl rozbit. Znamenalo to definitivní konec bliskové války. Rozplynuly se také pochybnosti buržoazních reakčních politiků a vojenských teoretiků ve Velké Británii a USA, kteří očekávali zhroucení Sovětského svazu. Naopak došlo k postupnému prohloubení spolupráce všech demokratických sil bojujících proti fašismu a ke sblížení stanovisek států protihitlerovské koalice. Imperialistické Japonsko a také Turecko se muselo vzdát záměru napadnout z týlu Sovětský svaz. Obrat ve válce, kterého bylo dosaženo na bojištích u Moskvy měl hluboký vliv na rozmach národní osvobozenécké boje ve všech okupovaných zemích. Všestranně se prohloubila důvěra lidu Československa ve vítězství sovětského lidu ve smyslu slov Klementa Gottwalda, který 29. července 1941 mj. prohlásil v rozhlasovém projevu z Moskvy, že na sovětsko-německé frontě se rozhoduje také o našem osudu, o osudu Československa.

Cesta sovětského lidu a jeho ozbrojených sil ke konečnému vítězství byla nesmírně obtížná. Na začátku Velké vlastenecké války měla hitlerovská armáda převahu nad Sovětskou armádou — 1,8 násobnou v počtu vojsk, v tancích 1,5, v bojových letounech nejnovějších typů 3,2, v dělech a mimometech 1,25 násobnou. Nepřítel mohl dlouho využívat důsledků překvapivého úderu na Sovětský svaz. Sovětská armáda ale v úporných bojích zastavila do prosince 1941 postup hitlerovských vojsk na celé sovětsko-německé frontě. Wehrmacht nebyl s to pokračovat dále v útočných operacích. Dne 8. prosince 1941 vydalo německé vrchní velení směrnici č. 39, nařizující německým vojskům přejít do strategické obrany.

Příčinou zastavení německého postupu nebyl zdaleka pokles teplot a zamrznutí německých tanků v blátě, jak tvrdil německý vojenský historik K. Toppelskirch. Základní příčinou ztroskotání německého útoku na moskevském směru bylo, že Sovětská armáda, vedená komunistickou stranou a podporovaná péčí všeho sovětského lidu vyčerpala v úporných bojích údernou sílu fašistických divízií. (Pouze v období od 16. listopadu do 5. prosince ztratil nepřítel před Moskvou 155 000 pad-

lých a raněných vojáků, kolem 800 tanků, 300 děl a téměř 1500 letadel). Přestože Sovětská armáda neměla ještě převahu nad nepřítelem v počtu vojsk a v bojové technice, začala iniciativa v bojové činnosti přecházet na stranu sovětského vrchního velení.

Protiútok Sovětské armády u Moskvě předcházely úporné boje na celé sovětsko-německé frontě [období od 30. 9. do 5. 12. 1941, období útoku od 5. 12. 1941 do 20. 4. 1942]. Příznačné bylo, že již v průběhu listopadu 1941 Sovětská armáda zahájila na křídlech fronty některé útočné operace. Na severozápadním směru bylo úderné uskupení nepřátelské skupiny armád Nord, jehož cílem bylo proniknout k řece Sviru a spojit se s Finy, zastaveno u Tichvina. 12. listopadu zahájila sovětská vojska u Tichvina protiútok, který pak později operačně splýnul s protiútokem u Moskvě. Také na jihozápadním směru byl nepřítel protiútokem jihozápadního frontu zastaven a donucen ustoupit zpět za řeku Mius. 29. listopadu osvobodila sovětská vojska Rostov.

Ve středu pozornosti zůstával ale po celý listopad především hlavní strategický směr — moskevský. Nepřátelská skupina armád Mitte, jež tvořila nejsilnější úderné uskupení wehrmachtu, utrpěla v prudkých bojích s vojsky Kalininského, Západního a Jihozápadního frontu těžké ztráty. Přes veškeré úsilí nedosáhl nepřítel zásluhou nesmírného hrdinství sovětských vojáků svého hlavního cíle — Moskvě. Nepřátelská vojska se roztáhla na široké frontě a ztratila svou údernou sílu.

V této situaci uložilo vedení komunistické strany velení Sovětské armády úkol vyrvat nepříteli z rukou strategickou iniciativu a zničit jeho úderné uskupení před Moskvou. Před Sovětskou armádou byl postaven vojensky a politicky velmi důležitý cíl — zvrátit situaci na frontách ve prospěch Sovětského svazu.

Od poloviny listopadu byl v rámci příprav na protiútok utajovaně soustřeďováno na moskevském směru deset záložních armád. Zároveň byla bojující vojska frontů doplňována novými útvary a svazky. Tato svěží vojska nebyla ve své většině zasazována do obranných bojů, ale zůstávala připravena, podle Stalinových slov, „ke skoku vpřed“. Sovětské letectvo si v rámci příprav na protiútok vybojovalo operační nadvládu ve vzduchu. Byla tak získána možnost přeskupovat vojska a soustřeďovat zálohy bez větší rušivé činnosti nepřátelských letounů. Koncem listopadu byl formulován zámýsl protiútku: hlavní úder

měl být veden na západním směru s cílem zničit vojska skupiny armád Mitte, jež ohrožovala ze severu a jihu Moskvu. Současně měly pokračovat útočné operace u Tichvina a Rostova.

Hlavní úkol v protiútku měl plnit Západní front pod velením generála G. K. Žukova. Hlavní stan posílil Západní front 10., 1. údernou a 20. armádou a dalšími střeleckými, jezdeckými, tankovými svazky a velkým počtem speciálních útvarů. Pro činnost v pásmu Západního frontu bylo určeno 80 procent veškerého letectva soustředěného v prostoru Moskvě. Severně a jižně od útočného pásma Západního frontu měla vést údery vojska Kalininského a Jihozápadního frontu.

Provedení tohoto hlavního úkolu na moskevském směru mělo být usnadněno útokem vojsk na vzdálených křídlech sovětsko-německé fronty na tichvinském a rostovském směru.

Protiútok u Moskvě byl tedy plánován jako strategická útočná operace tří frontů. Útok měl být veden na frontě široké 600 kilometrů. Pásma útoku armád byla široká 20–80 i více kilometrů. Přes veškeré organizační úsilí velení Sovětské armády nebylo možno v tehdejších podmínkách vytvořit před zahájením protiútku zcela uspokojivý poměr sil. Nepřátelská skupina armád Mitte měla na začátku prosince 1941 společně s vojenským letectvem 1 708 000 lidí, asi 13 500 děl a mímometů, 1170 tanků a 615 letadel. Sovětská vojska zasazená do protiútku u Moskvě měla asi 1,1 miliónu lidí, 7652 děl a mímometů, 774 tanků (z toho 222 středních a těžkých) a 1000 letadel. Nepřítel měl tedy o 55 procent více vojáků, o 76 procent více děl a o 51 procent více tanků než Sovětská armáda. Jenom v letectvu předstihovalo sovětské uskupení o 62 procenta nepřítel. Za této situace nebylo možno vytvořit ani postačující hustotu bojujících vojsk. Střelecké divize měly útočné pásmo široké 5 až 14 km. Na kilometr fronty připadalo průměrně 14–27 děl a mímometů, jenom v některých armádách měly divize na směru hlavního úderu 37–52 hlavních na jeden kilometr. Počet tanků na kilometr fronty se pohyboval mezi 0,5–2 bojovými vozidly. Výjimkou byla 16. armáda, kde připadalo na 1 km fronty 6 tanků.

Takováto situace vyžadovala od sovětského velení, aby kalkulovalo při plánování protiútku i s jinými faktory. V úvahu se bralo značné vyčerpání fašistických vojsk a to, že neměla předem připravená obranná postavení a volné operační zálohy. Přihlíželo se též k tomu, že nepřítel

ská vojska neměla dostatečnou zimní výstroj a nebyla zvyklá na boj v zimních podmínkách. Velký důraz se kladl na utajení příprav k útoku a na překvapivé zahájení útočných operací na všech směrech. Bylo možno počítat také s vysokým morálním a politickým stavem sovětských vojsk. Předpokládalo se, že aktivní úlohu v protiožtu sehraji partyzáni kalininské, moskevské, tulské, smolenské a orelské oblasti a Běloruska. Bojová činnost partyzánů v týlu nepřítelů měla vázat část nepřátelských sil a narušovat přípravy nepřátelských vojsk. K dosažení porážky fašistických vojsk skupiny armád Mitte významně přispěli komunisté a všichni pracující Moskvy a moskevské oblasti. Do konce roku 1941 vyslaly stranické organizace na frontu 114 tisíc komunistů a přes 300 000 komsomolců. Z Moskvánů byly formovány dobrovolnické útvary a svazky, jež byly zařazeny do Západního frontu. V prosinci vyrábělo 654 závodů z 670 závodů místního průmyslu v Moskvě a okolí stříelivo, zbraně a vojenskou výstroj.

Protiožtu u Moskvy byl zahájen 5.—6. prosince 1941 v okamžiku, kdy bylo zřejmé, že útočné možnosti nepřítelů jsou vyčerpány. Ani silné mrazy a silná sněhová pokrývka nezabránila úspěšnému rozvíjení útoku. V sérii operací — kalininské, klinské-solnečnogorské, tulské, kaluzské a jelecke — sovětská vojska se již v prvních dnech útoku zmocnila operační iniciativy. Úderná uskupení frontů postupila za tři dny o 30—40 km. Plány fašistů na dobytí a zničení Moskvy byly navždy zmařeny. Sovětská vojska začala poprvé ve velkém měřítku osvobozovat svou socialistickou vlast. 11. prosince bylo osvobozeno Rogačovo, 11. 12. — Istra, 12. 12. — Solnečnogorsk, 15. 12. Klin, 16. 12. Kalinin, 20. 12. — Volokolamsk.

Hlavní stan zhodnotil situaci a uložil velitelům frontů, aby rozšířili pásma útoku a bez přestávky pronásledovali nepřítel. Na základě prvních zkušeností požadovalo vrchní velení, aby bylo zvýšeno tempo útoku. Vojenská rada Západního frontu vyžadovala, aby velitelé armád nepřipouštěli čelní útoky na opevněná postavení nepřítelů a jeho zadní voje, proti nimž měly být vyčleněny pouze menší zajišťovací clony. Hlavní síly úderných uskupení měly obcházet odpory nepřítelů a pronikat co nehlouběji k jeho ústupovým cestám. Tak se před Moskvou rodily a v praxi ověřovaly zásady vedení obklíčovacíh operací, které byly tak skvěle uplatněny v následujících letech. Ve vševojskových armádách byly vytvářeny rychlé oddíly a skupiny, jež pod vedením generálů A. P. Běloborodova,

M. J. Katukova, F. F. Remizova, P. G. Čanibadžeho a jiných úspěšně pronikaly do týlu nepřítelů a rozkládaly obrannou sestavu jeho vojsk, nehledě na ztráty na živé a bojové technice, jež nebyli fašisté schopni nahradit. Značné škody způsobovaly ustupujícím fašistickým vojskům úder frontového letectva. Jenom za prvních deset dnů uskutečnilo frontové letectvo na pravém křídle Západního frontu 3600 vzletů. V noci na 15. prosince byl na ústupové cesty nepřítelů v prostoru západně od obce Těrjajeva Sloboda vysazen jeden z prvních vzdušných výsadek Sovětské armády.

Začátkem ledna 1942 byl protiožtu Sovětské armády na západním strategickém směru dovršen. Sovětská vojska osvobodila od fašistických okupantů 11 000 osad a měst. Na jižním křídle Západního frontu bylo zásluhou součinnosti vojsk 50. armády, partyzánů a dobrovolníků zlikvidováno nebezpečí obklíčení Tuly. Útočící sovětská vojska vyšla na čáru Ržev, řeky Lama a Ruza, Borovsk, Mosalsk, Běl'ov, Věrchovje. Nepřítel byl zatím zahnán o 100—250 km na západ. Těžké ztráty utrpělo 38 fašistických divízi, z toho 15 tankových a motorizovaných. Porážka úderných uskupení wehrmachtu, útočících původně na Moskvu, posílila naději antifašistických sil národů okupovaných zemí.

Hlavní stan sovětského vrchního velení shrnul zkušenosti z protiožtu u Moskvy ve směrnicích z 10. ledna 1942. Směrnice náročně a kriticky zhodnotila dosažené výsledky a stanovila vojskům nové úkoly. Bylo konstatováno, že tempo průlomů taktického pásma nepřátelské obrany bylo poměrně nízké. Bylo to způsobeno částečně nedostatkem sil a prostředků, ale též roztráštěním jednotlivých úderů na větší počet vzájemně oddělených směrů. Armády útočily na široké frontě, což při omezených silách a prostředcích nezabezpečovalo dosažení cílů operací. Byly konstatovány též nedostatky v organizaci palebného systému, jehož základem byla palba z pušek a kulometů. Činnost dělostřelectva byla soustředěna převážně na období palebné přípravy útoku. V průběhu útoku, za pronásledování nepřítelů, nezajišťovalo již dělostřelectvo pro nedostatek stříeliva dostatečnou palebnou podporu pěchoty. Nejduležitejší zkušenost, na kterou poukázala směrnice z 10. ledna, byla shrnuta v kategoriích požadavek, aby velitelé frontů a armád upustili od rovnoměrného rozdělení sil a prostředků po celé šíři fronty. Byl tak formulován jeden ze stěžejních principů vojenského umění, vytvářet na hlavních směrech mohutná úderná uskupení a zabezpečovat jejich činnost do celé hloub-

ky operace účinnou dělostřeleckou palbou [tzv. dělostřelecký útok].

Současně hlavní stan 10. ledna 1942 přijal rozhodnutí, aby sovětská vojska přešla do všeobecného útoku. Na hlavních strategických směrech se tak měl německým vojskům znemožnit oddech, který naléhavě potřebovala. Hlavní stan se snažil donutit velení wehrmachtu, aby vrhlo do boje nově vytvořené zálohy. Mělo se tak zabránit nepříteli ve strategické iniciativě a oddálit obnovení jeho nově připravovaných útočných operací. Získaný čas naopak měl umožnit dokončit reorganizaci sovětského národního hospodářství.

Hlavní úder měl být veden opět na západním směru s cílem obklíčit a zničit nepřátelská vojska skupiny armád Mitte. Tento úkol měly splnit armády levého křídla Severozápadního frontu a vojska Kalininského, Západního a Brjanského frontu. Na severozápadním směru měly útočit proti skupině Nord Leningradský a Volchovský front a část sil na pravém křídle Severozápadního frontu za součinnosti Baltského loďstva. Na jižním směru měla přejít do útoku vojska Jihozápadního a Jižního frontu, jejichž úkolem bylo porazit skupinu armád Süd a osvobodit Donbas. Kavkazský front a Černomořské loďstvo měly pokračovat v osvobozování Krymu. Všeobecný útok měl být zahájen bez operační přestávky.

Předpokladem úspěchu všeobecného útoku byla vysoká bojová morálka sovětských vojáků, růst jejich početnosti a jejich bojového mistrovství. Sovětský lid za nesmírně těžkých podmínek rozvíjel možnosti válečné ekonomiky země. Sovětský svaz a jeho ozbrojené síly nesly stále samy na svých bedrech hlavní břemeno války proti fašistické koalici, která mohla dosud nerušeně využívat průmyslového potenciálu téměř celé Evropy.

Všeobecný útok Sovětské armády, který byl zahájen počátkem ledna 1942, vedla vojska devíti frontů. Tento útok trval do poloviny a na některých úsecích až do konce dubna 1942. Nejdůležitější události se odehrávaly na západním směru. Tam i jinde se ale brzy projevilo, že k vedení současného útoku všech frontů bude třeba ještě větších záloh, než mělo sovětské velení v této době k dispozici. Např. na západním směru se podařilo pro všeobecný útok zajistit jen vyrovnaný poměr sil v pěchotě a dělostřelectvu. Pouze v tancích měla sovětská vojska převahu 1,3násobnou.

Vojska Západního, Kalininského a Brjanského frontu vedla v období od 8. ledna

do 20. dubna 1942 na západním směru tyto dílčí útočné operace: syčovsko-vjazemskou, toropecko-cholmskou, rževskou a bolchovskou. V prostoru Vjazmy byl v lednu až únoru 1942 vysazen vzdušný výsadek. V těžkých bojích v zimních podmínkách se projevoval nedostatek zkušeností při vedení velkých útočných operací. Nepříznivě působil nedostatek sil a prostředků, zvláště rychlých vojsk. Úkol obklíčit a zničit hlavní síly skupiny armád Mitte nebylo proto možno splnit ve stanoveném rozsahu.

Přestože ani na jiných směrech nebyly jednotlivé dílčí operace dokončeny zcela podle původního plánu, byl všeobecný útok Sovětské armády ve svém souhrnu úspěchem. Fašistické Německo utrpělo první velkou porážku ve druhé světové válce. Jeho divize byly vrženy z původní čáry, které dosáhly začátkem prosince 1941, celkem o 150–400 km na západ. Bylo odstraněno nebezpečí, že se nepřítel zmocní Moskvy a Severního Kavkazu. Ulehčila se též tíživá situace Leningradu. Od fašistických vojsk byla vyčištěna celá moskevská a tulská oblast a část oblasti leningradské, smolenské, orelské, kurské, charkovské a stalinské. Byl také osvobozen Kerčský poloostrov. Milióny sovětských lidí znovu získaly svobodu.

Fašistická armáda utrpěla nenahraditelné ztráty. Bylo rozdraceno téměř 50 nepřátelských divízi. Ztráty fašistů činily 832 550 lidí (jen u pozemní armády), 1300 tanků, 2500 děl, 15 000 automobilů aj.

Protiútok Sovětské armády u Moskvy, který byl rozvinut ve všeobecný útok, byl velkým morálně politickým i vojenským úspěchem SSSR. Tohoto velkého vítězství dosáhla Sovětská armáda zásluhou pevného vedení komunistickou stranou. Prokázaly se v něm přednosti socialistického společenského a státního zřízení a morálně politická jednota všech národů SSSR.

Přes některé nedostatky ve vedení operací, o nichž jsem se zmínil, je třeba zdůraznit, že za protiútoky u Moskvy a následujícího všeobecného útoku se prokázal vysoký stupeň rozvoje sovětského vojenského umění. Hlavní stan vrchního velení a generální štáb dokázaly za složitých podmínek připravit a utajeně soustředit silné zálohy k protiútoky, organizovat těsnou součinnost mezi fronty a strategickými směry. Zvláště na západním směru bylo dovedně koordinováno úsilí pozemních vojsk, letectva a partyzánů k rozbití skupiny armád Mitte. Dále se zdokonalily metody organizace obrany a útoku, účinnějším způsobem se v boji začalo používat dělostřelectvo, ale i tanky a letectvo. Byly

získány zkušenosti v soustředění úsilí všech druhů vojsk k stanovenému cíli. Sovětští vojevodci a velitelé zdokonalili v těžkých bojových zkouškách u Moskvy, Leningradu a na jiných úsecích fronty svou strategickou a operačně taktickou vyspělost. Ve spojení s cennými bojovými zkušenostmi sovětských vojáků všech druhů vojsk dosáhlo tak sovětské vojenské umění v zimě 1941/1942 nového stupně své vyspělosti. Na tomto základě prokázalo pak v dalších bitvách Velké vlastenecké války vysokou převahu sovětské vojenské vědy nad vojenstvím imperialistického agresora.

Protiútok Sovětské armády u Moskvy a na něj navazující všeobecný útok počátkem roku 1942 prokázaly v praxi vysokou vyspělost a přednostní společenského zřízení, vojenské organizace socialistického státu a tvůrčí charakter sovětské vojenské vědy. Z historických zkušeností protiútku u Moskvy vyplynuly četné závěry, jejichž platnost se v současných podmínkách mnohonásobně zvyšuje. Z nich je třeba zvláště zdůraznit:

Formy a způsoby bojové činnosti při obraně socialistické vlasti se zakládají na principech marxisticko-leninské metodologie, která v průběhu války vyzbrojila vojenské kádry znalostmi a zkušenostmi z uplatňování zákonitostí ozbrojeného zápasu, zocelovala jejich vědomí o spravedlivém charakteru boje za obranu socialistické vlasti.

Zkušenosti z ozbrojeného zápasu a výsledky bojů s nepřítelem je třeba ihned

kriticky vyhodnocovat a na jejich základě urychleně zkvalitňovat způsoby bojových akcí, zvyšovat jejich účinnost a rozpracovávat nové způsoby odpovídající nejnovějším požadavkům ozbrojeného zápasu.

Rozvoj vojenského umění závisí na úrovni technického vybavení vojsk a na morálně bojových kvalitách vojáků: Strategie, operační umění a taktika musí prosazovat do praxe nové způsoby vedení boje v závislosti na změnách materiálně technické základny ozbrojených sil. Vojenské umění je nerozlučně spjata s morálním duchem vojsk, na nichž závisí plnění bojových úkolů.

Při hodnocení poměru sil v každé operaci je nutno přihlížet ke všem faktorům, podmiňujícím bojeschopnost vojsk obou stran.

Vojenské umění musí mít trvale tvořivý charakter. V průběhu protiútku Sovětské armády v zimě 1941/1942 byl ověřen princip, že formy a způsoby boje musí být v souladu s konkrétní situací vlastní i nepříteli. Místo teoretických pouček, které se neosvědčily nebo neodpovídaly již změněným podmínkám, byly tvořivě vyhledávány a aplikovány nové metody vedení boje, a to na základě všestranného rozboru situace.

Tvořící charakter vojenského umění se musí projevovat v odvážnosti a pružnosti operačně taktického myšlení velitelů, v jejich iniciativním jednání a v zavádění nejnovějších poznatků vojenské teorie do praxe vojsk a štábů.

OBSAH ROČNÍKU 1986

	VM číslo	Strana
Za důslednou přípravu k realizaci XVII. sjezdu KSČ v ČSLA	1	3
Generálporučík PhDr. Jaroslav Klícha		
Aktuální úkoly vojenské výchovy vojáků	1	9
Generálplukovník Ing. Miloslav Blahník		
Požadavky na zdokonalování velení a řízení v ČSLA	3	3
Generálplukovník Ing. Miloslav Blahník		
Vojenskopolitický význam XVII. sjezdu KSČ pro ČSLA	7	3
Generálplukovník Ing. Miloslav Zíka		
Za další zvýšení kázně, organizátorské a řídicí práce	1	17
Generálplukovník Ing. Miloslav Zíka		
Za kvalitní splnění závěrů XVII. sjezdu KSČ	8	3
Generálporučík Ing. Jiří Brychta		
Úloha velitelů a štábů při zvyšování bojové pohotovosti velitelů a štábů	2	3
Podplukovník PhDr. Stanislav Hančíl, CSc.		
K důslednému splnění úkolů RMNO ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA	5	3
Podplukovník PhDr. Jaroslav Kratochvíl, CSc.		
Vojenskopolitické aspekty XXVII. sjezdu KSSS	6	3
Plukovník PhDr. Jiří Krupička, CSc.		
Vojenskopolitické závěry XVII. sjezdu KSČ	10	3
Jaroslav Kratochvíl		
65. výročí vzniku KSČ	2	14
Podplukovník PhDr. Andrej Osif, CSc.		
Za vysokou bojovou pohotovost ČSLA	8	11
Plukovník Ing. Jan Svoboda		
Vědeckotechnický rozvoj a jeho vliv na zvyšování obranyschopnosti země	5	7
Podplukovník Ing. Alexander Hegedüs, CSc.		
Politický přístup v práci velitelů	9	9
Podplukovník PhDr. Cyril Kostík, CSc.		
Psychologická příprava vojáků ČSLA	7	12
Podplukovník doc. Ing. Antonín Řehoř, CSc.		
Úloha a příprava člověka pro činnost v automatizovaných systémech velení	3	6
Plukovník PhDr. Ladislav Dostál, CSc.		
Úloha velitele pluku a ZVP při uvtváření soudružských vztahů v kolektivu velitelství pluku	2	8
		91

	VM číslo	Strana
Podplukovník RSDr. Ján L a c k o		
Komplexnosť pri upevňovaní uvedomelej vojenskej disciplíny	4	3
Plukovník Ing. Miroslav N e d v ě d, CSc.		
Stmelování kolektivu štábu	9	14
Generálporučík Ing. Zdeněk H a v a l a		
Připravujeme posluchače podle požadavků vojsk	6	12
Podplukovník Ladislav N e j e z c h l e b a		
Zdokonalování činnosti politického aparátu při nácvičích bojové a mobilizační pohotovosti	10	9
Podplukovník Ladislav N e j e z c h l e b a		
Infomační systém politického aparátu za bojové a mobilizační pohotovosti u vojsk a místních vojenských správ	5	11
Podplukovník RSDr. Ján B a r t á k		
Straničkopolitické zabezpečenie bojovej služby v pohotovostnom systéme PVOŠ	6	7
Plukovník doc. RSDr. Jan P o l á š e k, CSc.		
Filozofické aspekty automatizace velení a řízení v armádě	10	12
Plukovník doc. RSDr. Jan P o l á š e k, CSc.		
Zákon jednoty a boje protikladů — metodologický nástroj rozvoje vědecké teorie a praxe ve vojenství	4	8
Plukovník prof. PhDr. Bohumil H n í z d o, CSc.		
Potenciální a reálné bojové možnosti jednotky	7	7
Plukovník RSDr. František Š k a b r a d a, CSc.		
K uplatňování nových forem vědeckovýzkumné činnosti a využívání jejích výsledků	9	3
Plukovník Ing. Ladislav K l í m a, CSc.		
Příprava a využívání tvůrčích pracovníků v ČSLA	8	16
Plukovník doc. PhDr. Karel A d a m, CSc.		
Význam zkušeností z počátečního období Velké vlastenecké války pro současnost	4	13

VOJENSKÉ UMĚNÍ

Generálplukovník Ing. Miloslav Z í k a		
Za kvalitní splnění úkolů RMNO ve výcvikovém roce 1986—1987	10	17
Generálporučík Ing. Jiří B r y c h t a		
K hlavním úkolům operační přípravy ve výcvikovém roce 1986—1987	9	25
Plukovník Ing. Miroslav N e d v ě d, CSc.		
K charakteru soudobých operací a boje	1	23
Podplukovník Ing. František V a l a c h		
Dialektická jednotá principu soustředění sil a prostředků a rozptýlení vojsk	6	22
Plukovník Ing. Roman D a n ě k		
Narůstání úsilí v útočné operaci	1	29

	VM číslo	Strana
Plukovník Ing. Michael L o k v e n c, CSc.		
Vývoj úlohy druhého sledu armády v útočné operaci	1	35
Major Ing. Petr N ě m e c		
Zabezpečení zasazení druhých sledů	1	41
Generálmajor doc. Ing. Václav R o u č k a, CSc.		
K hlubokému obchvatu nepřítele	4	17
Podplukovník Ing. Anton V ý b o h		
K použití předsunutých, přepadových a obcházecích odřadů	1	45
Generálmajor doc. Ing. Václav R o u č k a, CSc.		
K dosažení operačního překvapení	6	17
Plukovník doc. Ing. Přemek V o r l í č e k, CSc.		
Některé otázky přípravy odrazení agrese nepřítele	7	17
Podplukovník Ing. František V a l a c h		
Odrazení agrese střetným sražením	2	32
Generálmajor doc. Ing. Václav R o u č k a, CSc.		
Zvláštnosti přípravy a vedení útočné operace a boje k ovládnutí velkých zastavěných prostorů	7	23
Plukovník Ing. Miroslav N e d v ě d, CSc.		
Překonání protitankové obrany nepřítele	2	37
Major Ing. Milan K u l i c h		
Ničení vzdušných výsadek nepřítele v hloubce operační zostavy	10	30
Plukovník doc. Ing. František K o ř í s t e k, CSc.		
K organizaci součinnosti	10	37
Podplukovník Ing. Jiří C e l l e r		
Organizace součinnosti k zasazení OMS	10	45
Podplukovník Ing. František V a l a c h		
Tendence ve vývoji manévru	4	24
Podplukovník doc. Ing. Jiří D o j i v a, CSc.		
Vyvedení vojsk zpod úderu nepřítele	5	17
Plukovník doc. Ing. Zdeněk K o d e š, CSc.		
Odolnost a aktivnost obrany	9	37
Plukovník doc. Ing. Přemek V o r l í č e k, CSc.		
Příprava a vedení obranné operace k odrazení nepřátelského napadení	9	41
Plukovník doc. Ing. Josef K a š p a r, CSc.		
Přechod do obrany v průběhu útoku	6	27
Plukovník doc. Ing. Jiří K ř í ž e k		
Obrana přístupů k široké vodní překážce	6	34
Plukovník Ing. Miroslav D ř í m a l		
Organizace a vedení protiúderu	9	45
Major Ing. Antonín K r á s n ý		
Obrana a ochrana míst velení	6	39

	VM číslo	Strana
Generálmajor doc. Ing. Václav Roučka, CSc.		
Zvyšování kvality velení a řízení	3	19
Plukovník Ing. Jan Papík		
Rozvoj automatizace — základní předpoklad zkvalitňování velení a řízení	3	11
Plukovník Ing. Zdeněk Mrázek		
plukovník Ing. Pavel Záhořík, DrSc.		
major Ing. Milan Vokátý, CSc.		
Polní automatizovaný systém velení vojskům — PASUV	3	24
Plukovník doc. Ing. Jaroslav Kolář, CSc.		
plukovník doc. Ing. František Kořístek, CSc.		
plukovník Ing. Karel Bureš		
Metodika práce štábu a prostředky automatizace	3	30
Podplukovník Ing. František Roušar		
Tvorba a využívání automatizovaných informačních systémů	3	37
Plukovník Ing. Miloš Pock		
Formalizovaná bojová dokumentace a výpočetní technika	3	41
Plukovník doc. Ing. Václav Jindra, CSc.		
podplukovník Ing. Jan Kotas		
Zkušenosti z využívání mikropočítače POTAS	3	46
Plukovník Ing. Vladislav Lonský		
Propojení průzkumu s palebnými a údernými prostředky	3	50
Plukovník Ing. Vladimír Trnka, CSc.		
Vojenská věda a zvyšování kvality automatizace velení vojskům	4	47
Generálmajor Ing. Jiří Florián		
plukovník Ing. Josef Bergman		
Bojová pohotovost orgánů velení a vojsk ČSLA	9	30
Generálmajor Ing. Ján Martinský		
Ke struktuře nácviků některé činnosti převodu štábů a vojsk z mírového stavu na válečný	2	19
Generálmajor Ing. Jiří Florián		
plukovník Ing. Josef Bergman		
Vyvádění vojsk z posádek	10	25
Plukovník Ing. Václav Frank		
K nácvikům uvádění vojsk do bojové pohotovosti	2	22
Podplukovník Ing. Pavel Jandáček		
K dílčím nácvikům bojové pohotovosti	7	41
Plukovník Ing. Pavel Záhořík, DrSc.		
Modelování vševojskové operace	5	44
Plukovník doc. Ing. František Kořístek, CSc.		
Metodické postupy vědeckého předvídání při ujasňování úkolu	5	34
Plukovník doc. Ing. Jaroslav Kolář, CSc.		
plukovník doc. Ing. František Kořístek, CSc.		
Metodické postupy vědeckého předvídání při hodnocení situace	5	40

	VM číslo	Strana
Plukovník Ing. František Skopeček Metodika vyhodnocení následků použití jaderných zbraní	5	22
Major Ing. Petr Němec Ochrana vševojskových svazků proti vysoce přesným zbraním, průzkumným a palebným systémům nepřítele	4	31
Podplukovník Anton Výchob Ochrana proti průzkumným a palebným systémům nepřítele	4	39
Generálmajor doc. Ing. Václav Roučka, CSc. Zásady použití průzkumných palebných a úderných kompletů	8	19
Plukovník gšt. doc. Ing. Pavol Gavlas, CSc. Průzkumové zabezpečení průzkumných palebných a úderných kompletů	8	25
Plukovník Ing. Václav Pidrman Využití průzkumu ve prospěch průzkumných a palebných i úderných kompletů	4	50
Plukovník Ing. Karel Kuba K vševojskovým taktickým cvičením — 1. část	7	31
Plukovník Ing. Karel Kuba K vševojskovým taktickým cvičením — 2. část	8	32
Plukovník doc. Ing. Vladimír Polcar, CSc. Některé poznatky a zkušenosti z VŠC	7	28
Major Ing. Emanuel Přibáň Úloha ředitelství cvičení a rozhodčí služby	7	36
Podplukovník Ing. Jan Mach Příprava komplexního štábního nácviku teritoriálního velení	5	29
Generálporučík PhDr. Ing. Josef Marušák, CSc. Civilní a místní obrana	2	27
Generálmajor PhDr. František Janeček Zvyšování odolnosti národního hospodářství	8	35
Plukovník doc. Ing. Josef Kunc, DrSc. Specifika řízení národního hospodářství ve válce	8	39
Generálplukovník Ing. Miloslav Zíka K inspekčním prohlídkám	9	19
Plukovník Ing. Bohumil Kiš Poznatky a zkušenosti z kontrolnej činnosti	8	45
Plukovník doc. Ing. Milan Novotný, CSc. K použití dělostřelectva	1	51
Plukovník Ing. Dalibor Růžička, CSc. podplukovník Ing. Jiří Kleinbauer Ještě k použití dělostřelectva	6	44
Podplukovník Ing. Ivo Blažek Automatizace velení RVD	3	54

	VM číslo	Strana
Podplukovník Ing. Libor Gašpírek, CSc. Tvorba programového díla pro RVD vševojskové armády	7	45
Plukovník Ing. Karel Lukáš, CSc. Modelování jako metoda optimalizace práce štábu	5	55
Podplukovník Ing. Ludvík Janeček Racionalizaci vnitřní struktury uskupení armádního dělostřelectva k vyšší efektivnosti jeho bojové činnosti	10	50
Generálmajor Ing. Steva Perišť Zvláštnosti účasti dělostřelectva při palebném ničení nepřítele v horském terénu	8	49
Podplukovník Ing. Rudolf Mokráš Úloha letectva v soudobých operacích	2	50
Generálmajor Ing. Ladislav Sochor Bojové použití letectva frontu v operaci	4	55
Generálmajor Ing. Otakar Vlach, CSc. Vliv nové letecké techniky na principy operačního použití frontového letectva	6	48
Generálmajor Ing. Ladislav Sochor Možnosti letectva při zabezpečování přepravy techniky a materiálu pro OMS	7	49
Podplukovník Ing. Rudolf Mokráš, CSc. Možnosti letectva ČSEA v boji s bezpilotnými prostředky nepřítele	8	53
Plukovník doc. Ing. Jozef Roth, CSc. major Ing. Miroslav Janošek Ničení nepřátelských průzkumných a palebných systémů stíhacím letectvem	9	51
Plukovník doc. Ing. Jozef Roth, CSc. Letecké řízení protiletadlové střely určené k manévrovému vzdušnému boji	10	56
Plukovník Ing. Ladislav Hadaš Zásady boje s nepřátelským průzkumem u frontového letectva	5	48
Podplukovník Ing. Václav Rubáš a kolektiv Racionalizace práce společného velitelského stanoviště a protivzdušné obraný	3	60
Plukovník Ing. Miloslav Komín Velení letectvu a prostředkům PVO	5	58
Generálmajor Ing. Josef Střecha Bojová pohotovost — pořadí úkol PVOS	2	42
Podplukovník Ing. Milan Garaj Zkušenosti z využívání počítače k plnění úkolů bojové a mobilizační pohotovosti	2	47
Major Ing. Josef Dufek Práce štábu svazku PVOS při vypracování rozhodnutí velitele	7	57

	VM číslo	Strana
Plukovník Ing. Oldřich Pelčák		
Zkušenosti z provozu ASV vojsku PVOS na taktickém stupni velení	4	61
Plukovník doc. Ing. Karel Peltán, CSc. kapitán Ing. Peter Baráth, CSc.		
K odolnosti systému velení svazku PVOS	10	60
Plukovník Ing. Miroslav Souček, CSc.		
Vliv zasazení nových prostředků REB států NATO na bojové možnosti radiolokačního systému PVOS	9	57
Plukovník gšt. Ing. František Smetana		
Seučinnost vojska PVO s frontovým letectvem	6	55
Plukovník Ing. Jiří Červenka		
Ženíjní zabezpečení odrazení agrese nepřítele a přechodu k vedení útočné operace	2	56
Generálmajor Ing. Jozef Eršek		
Ženíjní zabezpečení divize při překonávání horských a lesních masívů	4	64
Podplukovník Ing. Ľudovít Neve, CSc.		
Ženíjné opatrenia operačného maskovania v obrannej operácii	6	61
Plukovník Ing. Miroslav Melichárek		
Ženíjní technická opatření Civilní obrany	8	63
Generálmajor Ing. Miroslav Budský		
K některým problémům vyhodnocení možnosti použití chemických zbraní v armádách NATO	9	61
Plukovník doc. Ing. Miloš Zeman, CSc.		
K výpočtům možností nepřítele při použití chemických zbraní	7	61
Major Ing. Pavel Roubín, CSc.		
Zjišťování následků použití neutronových zbraní nepřítelem v armádní útočné operaci	1	66
Podplukovník Ing. František Kozák plukovník Ing. Dušan Koníček, CSc.		
Využití počítačů k vyhodnocení radiační a chemické situace	3	66
Plukovník Ing. Tomáš Dvořák		
Vzdušný radiační a chemický průzkum	2	62
Plukovník Ing. Rudolf Štěrba		
Způsoby vedení vzdušného radiačního průzkumu	6	65
Major Ing. Josef Solníčka		
Vzdušný radiační průzkum	10	66
Plukovník doc. Ing. Miroslav Lakomý		
Chemické zabezpečení armádní obranné operace	5	62
Generálmajor Ing. Josef Černý		
Činnost útvarů a jednotek chemického vojska v horách	8	59
Major Ing. Jaroslav Fišák, CSc.		
Hydrometeorologické zabezpečení vojsk	6	72

	VM číslo	Strana
Plukovník Miloslav Šedivec		
Protiradiační a protichemické zabezpečení Civilní obrany	8	68
Generálmajor Ing. Jan Vintř		
Některé zvláštnosti organizace a zabezpečení spojení při průlomu obrany nepřítel	2	67
Podplukovník doc. Ing. Václav Daněk, CSc.		
PASUV a úkoly spojovacího vojska	7	67
Plukovník Ing. Jaroslav Peterek		
Koexistence vojenských a civilních radioelektronických prostředků	4	70
Generálmajor Ing. Antonín Kutil		
plukovník doc. Ing. Stanislav Štulpa, CSc.		
Požadavky na spojení při zabezpečení přenosu dat v ASVŘ	3	69
Plukovník Ing. Květoslav Hlína		
Použití spojovací brigády dálkových spojů	9	72
Plukovník Ing. Květoslav Hlína		
Použití kabelového praporu při budování linkového spojení	5	67
Plukovník Ing. Miloš Miler		
Možnosti využití počítačů v technickém zabezpečení	3	72
Podplukovník doc. Ing. Jozef Majtaník, CSc.		
Spolehlivost bojové techniky — významný faktor bojeschopnosti vojsk	1	72
Plukovník doc. Ing. Vladimír Klaban, CSc.		
major Ing. Milan Král		
Bojeschopná výzbroj — úkol zástupce pro výzbroj	4	74
Major Ing. Jaroslav Pecháček		
Životnost munice — významný faktor bojeschopnosti vojsk	1	57
Major Ing. Emil Nechvátal		
Zásady plánování týlového zabezpečení operace	7	71
Major Ing. Miroslav Veselý		
Aktuální problémy rozvoje automatizace velení týlu	3	76
Plukovník Ing. Viliam Banič		
K rozvoji manipulace s materiálem v týlu ČSLA	9	77
Podplukovník Ing. Jaroslav Liška		
Zásobování proviantním materiálem v nových organizačních strukturách	10	72
Major Ing. Václav Chudoba		
Proviantsní zabezpečení útoku pluku	10	75
Generálmajor Ing. Jiří Libotovský		
Materiálně technické a týlové zabezpečení vojskového letectva	5	72
Major Ing. Jan Duda		
K problematice týlového zabezpečení letectva na letištních úsecích dálnic a silnic	1	62
Plukovník Ing. Jozef Čičmanec		
Automatizovaný systém zásobování leteckým materiálem	4	76

	VM číslo	Strana
Plukovník MUDr. Miloš Divišovský, CSc. Bakteriologické zbraně	8	74

ZE SOCIALISTICKÝCH ARMÁD

K dosažení nepřetržitosti útoku	4	81
K rozvoji teorie a praxe palebného ničení nepřítele v soudobých operacích	10	77
Průlom obrany	6	81
K dosažení vysokých temp útoku v horách	2	73
Příprava a přijetí rozhodnutí	5	77
Základní tendence rozvoje obrany na operačním stupni	7	75
K odolnosti obrany na taktickém stupni	8	79
Vzdušná sražení	9	83

INFORMACE

Plukovník Ing. Miroslav Veselka Vývoj a současný stav plánování cílů pro jaderné zbraně USA a NATO — 1. část	6	87
Plukovník Ing. Miroslav Veselka Vývoj a současný stav plánování cílů pro jaderné zbraně USA a NATO — 2. část	7	81
Major Jaromír Kubečka, promován matematik kapitán Ing. Zdeněk Dvořáček Perspektivy rozvoje automatizace velení vojskům armád NATO	3	81
Major Ing. Jaromír Drahoňovský Vojenské letectvo Spojených států amerických	8	87
Podplukovník Ing. Josef Novotný PVO NATO na středoevropském válčišti	5	83
Major Ing. Ivan Bláha Týlové zabezpečení vojsk Střední skupiny armád	9	91
Major Ing. Jiří Bureš Ozbrojené síly Rakouska	4	87
Podplukovník Ing. Jaromír Kovařík Vzdušný boj vrtulníků	1	79
PhDr. František Nesvadba, CSc. K výročí protiútoku u Moskvě	10	85
Plukovník doc. PhDr. Vladislav Rybecký, CSc. Odstranit hrozbu jaderné katastrofy	1	86
Plukovník Miroslav Zeman, prom. fyzik Důsledky jaderné války na změnu životních podmínek na Zemi	5	88

	VM číslo	Strana
Podplukovník Ing. Jaroslav Schejbal		
Nové minomety ve výzbroji ČSLA	7	90
Plukovník Ing. Josef Řehák		
Výcvikový systém pilotů L-39MS	2	81
Plukovník doc. Ing. Zdeněk Kodeš, CSc.		
Taktika	6	94
Základy teorie velení vojskům	3	85
Plukovník PhDr. Dezider Kollár		
Leninský styl v činnosti velitele	4	94
Vyhodnocení soutěže o nejlepší články časopisu Vojenská mysl v roce 1985 u příležitosti 35. výročí jejího založení	1	91
Obsah ročníku 1986	10	91

СОДЕРЖАНИЕ

- Полковник Йиржи Крупичка, кандидат философских наук
Военно-политические решения XVII съезда КПЧ 3
 Автор с классовой, международной и социально-экономической точки зрения объясняет требования XVII съезда КПЧ по необходимости укрепления интернациональной защиты социализма и повышения боевой готовности ЧНА.

- Подполковник Ладислав Нейезхлеба
Совершенствование деятельности политического аппарата в ходе тренировок по боевой и мобилизационной готовности 9
 Автор обобщает опыт, полученный в ходе совершенствования деятельности политического аппарата при вышеуказанных тренировках. Показывает на задачи тренировок, которые должны обеспечить постепенную отработку и слаживание деятельности с целью достижения требуемого уровня готовности в отдельных степенях боевой готовности.

- Полковник Ян Полашек, кандидат философских наук, доцент
Философские аспекты автоматизации управления и руководства в армии 12
 Автор анализирует значение автоматизации на основе философских аспектов. Рассматривает различия этих аспектов в социалистических и капиталистических армиях, выделяет противоположность результатов научно-технического развития в обеих общественных системах. Подчеркивает приоритет человека в процессе управления.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

- Генерал-полковник Милослав Зика
За качественное выполнение задач Приказа Министра Национальной обороны в учебном году 1986—1987 17
 Автор статьи объясняет главные задачи штабов и войск в новом учебном году, обращая особое внимание на подготовку командного состава, организацию полевой выучки, а также на вопросы высокой дисциплины, организаторской и руководящей работы.

- Генерал-майор Йиржи Флориан
 полковник Йосеф Бергман
Выведение войск из пунктов постоянной дислокации 25
 Авторы перечисляют основные задачи в ходе вывода войск из пунктов постоянной дислокации. Рассматривают вопросы оповещения кадровых военнослужащих, вывода подразделений из районов расквартирования, вывоза техники и запасов, перемещения в выделенные районы, а также вопросы достижения готовности к выполнению боевых задач.

- Майор Милан Кулик
Уничтожение воздушных десантов противника в глубине оперативного построения 30
 Автор обобщает важнейший опыт и знания, полученные в ходе работы командиров и штабов при организации переброски войск в оперативное построение с целью уничтожения воздушного десанта противника. Рассматривает вопросы организации и ведения боя с этим десантом, вопросы управления войсками и обеспечения связи.

- Полковник Франтишек Коржистек, кандидат военных наук, доцент
Вопросы организации взаимодействия 37
 Автор объясняет проблематику организации взаимодействия с точки зрения вероятной методики работы штаба при разработке Плановой таблицы взаимодействия.

- Подполковник Йиржи Целлер
Организация взаимодействия с целью ввода оперативной маневренной группы 45
 Автор статьи анализирует значение взаимодействия при выполнении задач ОМГ. Основное внимание уделяет организации взаимодействия. Рассматривает его содержание.

жание по периодам: переброска и ввод, ведение совместных действий ОМГ с соединениями первого эшелона, отрыв от главных сил, выполнение ближайшей и последующей задач, обратный ввод в главные силы.

Подполковник Лудвик Янечек

Рационализация внутренней структуры группировки армейской артиллерии для повышения эффективности ее боевого применения 50

Автор разбирает положения боевых уставов ЧНА о способах группировки армейской артиллерии и анализирует новые идеи. Вопрос рационализации избрал в качестве важнейшего аспекта группировки при боевых и оперативных действиях.

Полковник Йозеф Рот, кандидат военных наук, доцент

Авиационные управляемые зенитные ракеты предназначенные для маневренного воздушного боя 56

Автор в статье объясняет значение управляемых зенитных ракет для ведения маневренного воздушного боя. Статья служит в качестве информации для общевойсковых командиров и штабов.

Полковник Карел Пелтан, кандидат военных наук, доцент

капитан Петер Барат, кандидат военных наук

Вопросы устойчивости системы управления соединения ПВО страны 60

Автор рассматривает факторы повышения устойчивости системы управления соединения ПВО страны. Дает пример оценки элементов возможного нарушения управления со стороны противника и сравнивает их. Приводит также требования к устойчивости объектов как с точки зрения организационной, так и с технической, основываясь на опыте последних локальных войн.

Майор Йосеф Солничка

Воздушная радиационная разведка 66

Автор статьи продолжает серию статей о воздушной радиационной разведке. Более подробно рассматривает способы выявления радиационной обстановки средствами воздушной радиационной разведки. Статья предназначена для информации общевойсковым командирам и штабам.

Подполковник Ярослав Лишка

Обеспечение продовольствием в новых организационных структурах 72

Автор рассматривает актуальную проблематику обеспечения войск продовольствием. Прежде всего показывает сложность задач, вытекающих из специфики материала. При этом подчеркивает то, что решение этой задачи возможно только при прямом взаимодействии не только всех должностных лиц продовольственной службы и тыла, но и командиров и штабов.

Майор Вацлав Худоба

Продовольственное обеспечение наступления полка 75

Автор статьи раскрывает все факторы современного боя, оказывающие влияние на своевременность и полноту обеспечения войск продовольствием во всех этапах наступления полка. Подчеркивает необходимость создания организационных условий со стороны соответствующих командиров.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Вопросы теории и практики огневого поражения противника в современных операциях 77

ИНФОРМАЦИИ

Франтишек Несвадба, кандидат исторических наук

Контрнаступление Советской Армии под Москвой 85

В статье разъясняется значение контрнаступления под Москвой. Рассматриваются основные характерные черты тактики наступательных боевых действий в то время и их актуальность для современности.

Перечень статей за 1986 год 91